

12 UDRŽITELNÉ OBLEČENÍ

Udržitelná, pomalá, etická móda je opakem rychlé módy, která produkuje trendové oblečení za nejnižší náklady bez ohledu na sociální a environmentální důsledky. Hlavními principy udržitelnosti oblečení jsou kvalita (trvanlivost oblečení, kvalita zpracování), etika (důsledné dodržování lidských práv a spravedlnosti), a udržitelnost (co nejmenší dopad na přírodu a přírodní zdroje). Jak toho ale v praxi dosáhnout?

1. O CO JDE?

Co je udržitelná móda?

Udržitelná móda reaguje na negativní dopady masivního textilního průmyslu. Udržitelná móda využívá recyklovatelné materiály pro výrobu oblečení nebo rozložitelná textilní vlákna. Udržitelné oblečení je často certifikováno pod značkou Fair-Trade či GOTS (Global Organic Textile Standard). Obě zajišťují, že při výrobě oblečení byly respektovány základní etické i ekologické normy.

Které materiály jsou rozložitelné? Textilní vlákna můžeme podle jejich původu dělit na chemická (viskóza, nylon, silon či polyester) a přírodní (bavlna, len, konopí či vlna). Výroba chemických vláken je oproti těm přírodním energeticky náročná a některá z nich (nylon či polyester) se vyrábějí z ropy, navíc se v přírodě sama snadno nerozloží. Z přírodních vláken je nejtradičněji využívána bavlna. Její produkce je ale značně environmentálně náročná. Proto se dostávají do popředí i nové materiály jako je konopí či bambus.¹

Vhodnou cestou, jak se dostat z koloběhu výroby a prodeje nového oblečení, je pro spotřebitele zejména delší časový úsek před nákupem nového oblečení. Jde o tzv. **slow fashion**, spotřební styl, v rámci kterého člověk využívá již zakoupené oblečení co nejdéle.

Slow fashion (tzv. pomalá móda) je opakem fast fashion (tzv. rychlé módy), která nás každodenně oslovuje svými nabídkami v řetězcích s oblečením (např. New Yorker, Pepco, Takko, C & A, atd.) Pomalou módu můžeme definovat jako etický, ekologický a udržitelný způsob výběru oblečení. Je důležité, abychom při výběru každého kusu oblečení nehodnotili pouze to, jak vypadá, ale i jeho

¹ 10 tipů na českou udržitelnou módu. Dostupné [online](#).

kvalitu a použité materiály. Značky, jejichž mottem je slow fashion, by měly být: ²

- šetrné k přírodě – látka je vyrobena z kvalitního materiálu (většinou šetrně pěstované bavlny nebo bambusu), neznečišťuje vodu chemikáliemi apod.
- etické – směrem k využití lidských zdrojů (výrobci nepoužívají práci dětí)
- jednoduché – používají jednoduché vzory a materiály.

2. KDE JE PROBLÉM?

Módní průmysl každoročně nastoluje nové trendy v oblékání. Nejedná se ani tak o nové estetické prvky, spíše je vyvíjen obrovský tlak na prodej, který je podporován promyšleným marketingem. V médiích se řeší nové trendy, a to současně s masivní podporou globálních značek oblečení, módních domů a se zapojením všech účastníků showbusinessu. Když si známá osobnost obleče společenské šaty dvakrát, je to „faux pas“. Je tento konzumní způsob oblékání to, kam jsme se chtěli dostat? A co na to naše planeta?

Textilní průmysl je ekonomicky zásadním průmyslovým odvětvím. Zaměstnává globálně téměř 40 milionů lidí a pro jeho potřebu je nutné vyrobit zhruba 90 milionů tun nových materiálů ročně bez toho, aby bylo jakkoli zajištěno jejich zpětné využití. Textil patří spolu s elektronikou ke komoditám, jejichž nově vyrobené množství stoupá, zatímco životnost klesá. ³ Výroba textilu má mnoho negativních vlivů v průběhu celého životního cyklu: od pěstování surovin, přes výrobu a barvení látek, dopravu surovin a výrobků, i co se týče odpadů a jejich odstranění. V důsledku pěstování bavlny se mění podnebí, ubývá pitné vody a dochází k likvidaci živých organismů. Při výrobě se spotřebovává voda, další se znečišťuje, čímž vzniká velké množství odpadních vod. Produkuje se odpad, kterými jsou odstřížky, odpad z postřihování a česání, textilní prach či zbytky barviv nebo impregnačních roztoků. ⁴

3. JAK JSME DOŠLI DO SOUČASNÉHO STAVU?

Výroba oblečení má mnoho vedlejších efektů tzv. **externalit**, které mají široké socio-ekonomické, environmentální a kulturní dopady. Kromě pozitivních jako jsou zvyšování zaměstnanosti, zejména v chudých oblastech, přináší množství negativních dopadů, zejména co se týče znečišťování životního prostředí a poškozování lidského zdraví. Nejzásadnějšími negativními dopady jsou dopady na znečištění vody a produkce emisí CO₂.

2 Co je slow fashion a proč by nás měla zajímat. Dostupné [online](#).

3 Textil. Kam s módními výstřelky a laciným šuntem z tržnic. Dostupné [online](#).

4 Jandusová M. (2018). Textilní průmysl je druhým největším znečišťovatelem životního prostředí. Dostupné [online](#).

Dopady na vodu a ovzduší

Oděvní průmysl je druhým největším spotřebitelem vody. Až 20 % průmyslového znečištění vody v Číně pochází z barvení nebo úpravy textilu. ⁵

Tzv. odpadní vody pocházejí z procesu, který se nazývá zušlechťování textilií. Jedná se o odstraňování nečistot, výrobu páry, barvení nebo aplikaci impregnací. Jen minimum vody se během těchto procesů odpaří (s výjimkou výroby páry), tudíž veškerá znečištěná voda se stává vodou odpadní. Tyto odpadní vody v sobě obsahují nečistoty, které nejsou přírodního rázu – pocházejí z procesů čištění zbytky chemických látek, barviv a anorganické soli. Odpadní vody sice procházejí čistíčkami, ovšem čistíčky nejsou 100% účinné. To, co z vody odstraní, zůstane v odpadních kalech, a ty jsou charakterizovány téměř v naprosté většině jako nebezpečné odpady. Dalším druhem odpadů, které vznikají při výrobě oděvů, jsou emise do ovzduší. Tady hovoříme o tzv. „olejových mlhách“, těkavých organických látkách a samozřejmě o zápachu a prachu. Celá výroba textilu je energeticky náročná, využívá kromě elektrické energie i zemní plyn a páru. Podle některých zdrojů patří textilní průmysl mezi nejzásadnější poškozovatele životního prostředí. ⁶

Příklad dopadů na vodu

Vodní stopa produktu je součtem vodní stopy vznikající v každém kroku potřebném k jeho výrobě. V případě trička je to pěstování bavlny, její zavlažování a vyzrňování (oddělování semen, slupek a ostatních příměsí od spřadatelého materiálu), spřádání vláken, tkaní, šití a mokré zpracování tkaniny, barvení a chemické ošetření. ⁷

Příklady:

1 bavlněné tričko = 2 700 litrů vody;

1 džíny – až 9 500 litrů vody;

Důsledkem pěstování bavlny je i vyschnutí Aralského jezera. ⁸ Chov kašmírských koz způsobuje zase vznik pouští.

5 Hydrotech. Za levnou módu platí naše Země příliš. Oblečení se přitom dá barvit i ekologicky. Dostupné [online](#)

6 Textil. Kam s módními výstřelky a laciným šuntem z tržnic. Dostupné [online](#).

7 Sedláčková L. (2017). Komentář: Příběh o jednom tričku a spoustě vody. Dostupné [online](#).

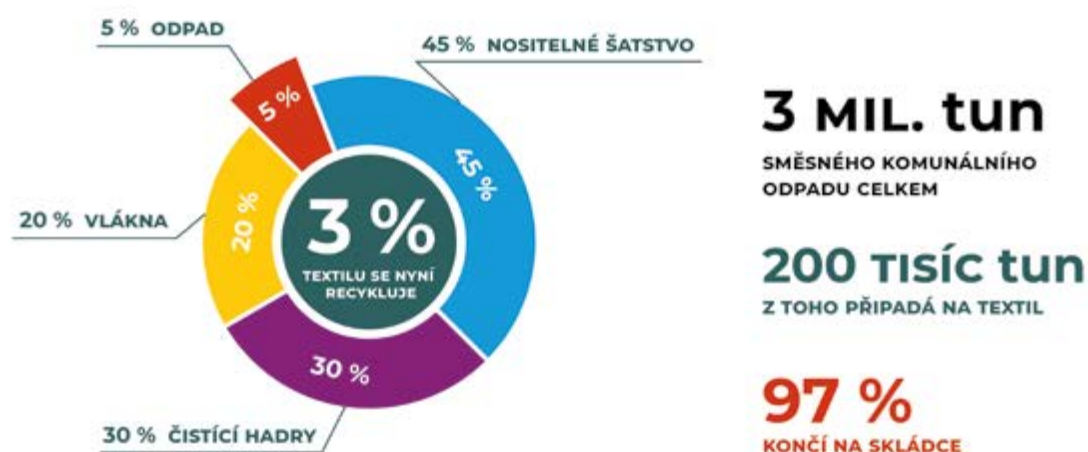
8 Fendrychová S, Kopáček J. (2017). Aralské jezero vysychá před očima, le-
dovce se rozpouštějí. Podívejte se na unikátní snímky NASA. Dostupné [online](#).

4. PRAKTICKÉ POUŽITÍ POJMU V SOUČASNOSTI

Každý Čech ročně vyprodukuje průměrně 10 kg textilního odpadu. Z toho 9,7 kg skončí podle statistik recyklační společnosti Potex na skládkách. Nejenže se tak ztratí ekonomický potenciál suroviny, navíc začne škodit životnímu prostředí. Češi odevzdávají jen pouhá 3 % textilu (přičemž celosvětově se recykluje jenom 1 % oblečení).⁹

Z 3 % odevzdaného textilního odpadu v ČR představuje nositelné šatstvo, které putuje na charitu, téměř polovinu (45 %). Z dalších 30 % se vyrobí čisticí hadry, 5 % se musí zlikvidovat a asi 20–25 % odevzdaných oděvů končí tam, odkud k nám původně přišlo. Jejich recyklace pak probíhá z velké části v Indii, viz obrázek 1.

VYUŽITÍ SESBÍRANÉHO TEXTILU

Obrázek 1: Jak se recykluje textil?

Zdroj: Divinová J. (2017) Recyklace textilu se v Evropě nevyplatí. Pětina oděvů putuje zpět do Asie. Dostupné [online](#).

5. CO SE V TÉ VĚCI DĚLÁ A CO MOHU UDĚLAT JÁ

Celkově je potřeba změnit přístup k oblékání, a to v tom smyslu, že se jedná o zboží vyráběné ze vzácných surovin. Lidé by tak měli být vedeni k tomu, aby víc pečovali o své oblečení, méně nakupovali nové (nesnažili se nakoupit v akcích co nejvíce), vyhledávali možnosti výměny oblečení a recyklovali/darovali oblečení lidem, kteří ho potřebují.

⁹ Hobrland M. (2020). Jak skutečně funguje reálná recyklace textilního odpadu? Dostupné [online](#).

Základní aktivity, kterými může k větší šetrnosti přispět každý jednatel:

- 1. Omezit nákupy oblečení:** začít žít skromněji, preferovat slow fashion módu.
- 2. Starat se o oblečení:** naučit se šít, nebo si najít švadlenku pro drobné úpravy oblečení.
- 3. Využít SWAP oblečení** – směňovat oblečení mezi rodinou, kamarády i cizími lidmi; na Facebooku jsou speciální swap skupiny nebo taková akce může být pořádána jako veřejná, v určitou dobu na vybraném místě (principem je, že přinesete vlastní nepoužívané oblečení a vyměníte za jiné).
- 4. Recyklovat/darovat oblečení** – do kontejnerů k tomu určených nebo darovat přímo na charitu, do dětských domovů, azylových zařízení.
- 5. Vyhledávat udržitelné způsoby výroby oblečení:** preferovat domácí lokální/etické oblečení před masovou produkcí z Asie, najít si místního krejčího, zajímat se o původ oblečení.

6. JAK SI VYHODNOTIT, ŽE POSTUPUJI DOBRĚ?

Vytříděný textil z domácnosti je vhodné odevzdat na odběrná místa. Základní postup recyklace do kontejnerů na textil: ¹⁰

- Do kontejnerů na textil vhazujte oděvy vždy v pytlí nebo v igelitové tašce.
- Vhazujte pouze ty oděvy nebo textilie, které je ještě možné dále nosit / používat.
- Nevhazujte vyloženě obnošené kusy šatstva, roztrhané, znečištěné nebo jinak znehodnocené kusy. Ty vhazujte do směsného odpadu.

Projekt „Kam s ním?“ **poradí, jak správně s nechtěnými věcmi naložit**, resp. kde lze legálně a v drtivé většině i bezplatně odevzdat jak běžný odpad z domácnosti, tak například prošlé léky, pneumatiky, vysloužilé elektro, baterie, světelné zdroje, oblečení, velkoobjemový odpad, nebo třeba i odpady nebezpečné. A nejen to. Obsahuje i provozní doby sběrných středisek či míst zpětného odběru, včetně možnosti navigace na tato místa, která lze jednoduše vyhledat a zobrazit v mapě; ta již nyní **obsahuje celkem přes 50 000 odběrných míst a další budou průběžně přibývat**.

¹⁰ Hobrland M. (2020). Jak skutečně funguje reálná recyklace textilního odpadu? Dostupné z: <https://inodpady.cz/jak-skutecne-funguje-realna-recyklace-textilniho-odpadu/>.

Aplikace „[Kam s ním?](#)“ vznikla pod neziskovým projektem spolku **Uklidme Česko**. Nabízí snadné a rychlé vyhledání odběrných míst pro nepotřebné věci z domácnosti.

7. VYUŽITÍ VE VZDĚLÁVÁNÍ

Vzdělávání o negativních dopadech masové výroby textilu a vytváření „tlaku“ na výrobce je jedním z řešení, jak omezit jeho produkci a směřovat ji k udržitelným postupům. Cílem změny chování a vzorců u spotřebitelů je zastavení devastace životního prostředí, znečišťování vody a objemné produkce emisí (zejména Čína, Indie a Asie), které jsou nepříznivými dopady velkovýroby levného oblečení postiženy nejvíce.

Důležité je vzdělávat se a získávat informace, např. o dostupnosti udržitelných materiálových zdrojů a možnostech dalšího využití oblečení, které již dosloužilo.

Za poslední období vzniklo mnoho lokálních výrobců oděvů – jsou jimi krejčí a designéři, kteří používají zejména udržitelné materiály a vyhledávají zdroje bio-bavlny pocházející z férových podmínek výroby.¹¹

8. ZDROJE

Základní informace najdete na stránce [Udržitelná móda](#) a na dalších stránkách v kategorii [Udržitelné oblečení](#) na Enviwiki.

Lokální udržitelné značky jsou například:

- [Etik Butik](#)
- [Eco-fashion labels](#)
- [Green Butik](#)
- [Bohempia](#) (využívá u výroby konopná vlákna)

[Recyklace oblečení](#) – informace o možnostech, kde recyklovat a jakým způsobem.

Khelerová V., Haunerová K. (2019). Fashion Management. ISBN: 978-80-271-2113-7 Zdroj: Loved Clothes Last: Issue 2. London. Fashion Revolution. 2018. 94 Pulse of the fashion industry, [online](#).

¹¹ Fashion Publishing. Lokální móda. Dostupné [online](#).